

Tillsyn över ämbetsbärare i Svenska kyrkan och Church of England

I en tidigare artikel (i Svensk Kyrkotidning nr 6-2013) har Per Hansson jämfört systemet för tillsyn över präster i Svenska kyrkan och Church of England (CofE). I denna uppföljande artikel presenterar han de påföljder som dömts ut i de båda kyrkorna samt illustrerar detta med några fallbeskrivningar.

För Svenska kyrkan kan man med hjälp av domkapitlen ta del av handlingarna i tillsyns-ärenden. Överklagandenämndens beslut publiceras anonymiserade på kyrkokansliets hemsida. I CofE är handlingarna under sekretess, utom de som domstolsbehandlats vid en Bishop's Tribunal, vid Arches Court of Canterbury eller the Chancery Court of York (motsvarar den svenska Överklagandenämnden). Emellertid publiceras årligen statistik över antal fall och beslut. Jag har tidigare samlat in data för alla tillsynsärenden gällande svenska präster under de fem första åren efter relationsändringen med staten, 2000-2004 (se Hansson,

Tabell 1. Anmälningar mot präster i CofE och Svenska kyrkan

	Church of England 2006-2010		Svenska kyrkan 2000-2004	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Totalt antal anmälningar under 5 år	327	1,8 ¹	105	3,1 ²
Stift utan anmälningar /under en anmälan i genomsnitt/år	16	37	4	31
Stift med 1-5 anmälningar/år	25	58	8	69
Stift med fler än 6 anmälningar/år	2	5	0	0

1 Church of England har sammanlagt ca 18.000 präster och diakoner, pensionärer ej inräknade.

2 Svenska kyrkan har ca 3.400 präster, diakoner och pensionärer ej inräknade.

Tabell 2. Avgjorda ärenden i CofE och Svenska kyrkan

	Church of England 2006-2010		Svenska kyrkan 2000-2004	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Avslag, utreds ej vidare	135	41	41	39
Vilande	11	3	0	
Medling ¹	6	2 ²	0	
Överenskommelse om disciplinåtgärd	65	20		
Formell utredning	45	14	62	59
Återtaget	6	2		
Delsumma	268		103	
Ej behandlat (utgående balans)	17	5	0	
Oklart	42 ³	13	2	2
Summa	327	100	105	100

1 Medlingsförsök utan resultat gjordes i ytterligare 14 fall. Beslut har därefter fattats enligt några av de andra möjligheterna

2 Medling och försök till medling gjordes i 6% av fallen

3 Statistiken för CofE är något oklar och över femårsperioden är styvt 10% oredovisade. Möjligen ingår häri de 11 fall som beslutats samt de 10 fall som var under behandling vid Bishop's Tribunal.

2010, 2012). Clergy Discipline Measure började gälla 2006 och jag jäm-

för i det följande de första fem åren med dessa bestämmelser med de första fem åren med de nya svenska bestämmelserna (ansökningar om befogenhetsprövning är ej inkluderade). För de engelska förhållandena räknas diakonerna in, eftersom diakonvigningen i de allra flesta fall är ett första steg mot prästvigningen (trappstegsdiakonat).

Av tabell 1 framgår att antalet anmälningar i relation till antalet präster är högre i Svenska kyrkan. En förklaring till detta kan vara att endast den som har ett "proper interest" får göra en anmälan i CofE. Fördelningen över stift ser ungefär likadan ut: Ungefär en tredjedel har endast något enstaka fall per år medan två tredjedelar har mellan ett och fem fall.

Handläggning

Av tabell 2 framgår att ca 40% av fallen i båda kyrkorna inte går vidare till någon utredning utan avgörs direkt på handlingarna (eller avslås av biskopen i CofE). I Svenska kyrkan utreds

Tabell 3. Påföljder i disciplinärenden i CofE och Svenska kyrkan

	Church of England 2006-2010		Svenska kyrkan 2000-2004	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Obehörighet	13 ¹	18	10	21
Tidsbegränsad obehörighet	34	48		
Avsked	8	11		
Föreläggande att inte befatta sig med vissa arbetsuppgifter	3	4		
Prövotid			3 ²	6
Erinran, kritik	8	11	35	73
Erinran och föreläggande	5	7		
Summa	71	99	48	100

1 Härutöver kommer fem fall där avsked eller obehörighet beslutats p g a skilsmässa

2 Prövotid ifördes från år 2004

samtliga övriga fall av domkapitlet, i regel av någon av domarledamöterna. I CofE sker ett domstolsförfarande endast i enstaka fall, de flesta ärenden avgörs som en överenskommelse mellan prästen och biskopen. Den engelska möjligheten till medling har ingen motsvarighet i de svenska bestämmelserna. Den används emellertid relativt sällan och lyckas endast i vart tredje fall.

Beslut

I tabell 3 görs en jämförelse mellan de fall i CofE där en överenskommelse träffats med biskopen samt samtliga fall i Svenska kyrkan där domkapitlet beslutat om någon åtgärd. Eftersom de möjliga besluten ser olika ut är en jämförelse inte alldeles enkel. Dock kan konstateras att påföljderna – när det blir påföljd – är strängare i CofE. Närmare två tredjedelar blir obehöriga för längre eller kortare tid (och förlorar därmed sin tjänst). Till detta skall läggas att ytterligare 11% förlorar sin tjänst, men har möjlighet att söka ett annat uppdrag. Den strängaste påföljden i Svenska kyrkan har däremot bara använts i en femtedel av fallen. Den vanligaste påföljden i Svenska kyrkan är erinran (eller före 2004 kritik). Den används 2000-2004 i mer än 70% av alla fall. Vi kan alltså konstatera att CofE:s åtgärder mot präster som inte anses ha skött sig är väsentligt hårdare än Svenska kyrkans.

Anmärkas bör den möjlighet en

engelsk biskop har att agera direkt utifrån ett domstolsbeslut om skilsmässa på grund av otrohet eller "unreasonable behaviour". Detta har skett i fem fall. Eftersom det använts i få fall kan man anta att inte samtliga skilsmässor på dessa grunder varit föremål för beslut. En sådan skilsmässogrund finns inte i svensk lagstiftning och skilsmässa som grund för disciplinåtgärd förekommer inte i det svenska materialet. Otrohet förekommer dock i några fall som grund för klagomål.

Sammanfattningsvis kan vi således konstatera att det är ungefär lika vanligt att en präst permanent förlorar rätten att utöva det kyrkliga ämbetet i de båda kyrkorna. I CofE finns härutöver möjligheten till beslut om tidsbegränsad obehörighet och avsked. De strängaste åtgärderna tar man i CofE till i sammanlagt mer än 75% av fallen, medan det i Svenska kyrkan sker i endast ca 20% av fallen. Anmärkas bör kanske att det i Svenska kyrkan finns ett mörkertal eftersom pastoraten, efter befogenhetsprövning, kan vidta arbetsrättsliga åtgärder mot prästen. Utköp har även skett i relativt stor omfattning.

Jämförelse av enskilda beslut

Som tidigare nämnts är det inte möjligt att ta del av handlingar i enskilda ärenden i CofE, med undantag från de, som domstolsbehandlats vid Bishop's Tribunal eller överklagats till Arches Court of Canterbury eller the

Chancery Court of York. Detta gör att jämförelser är svår genomförda. Emellertid finns de domstolsbehandlade ärendena publicerade. För att ge läsaren en uppfattning av resonemangen i CofE och i Svenska kyrkan kommer jag i det följande jämföra (matcha) fall som liknar varandra. Självfallet ger inte detta den överblick som är önskvärd, men det är vad som står till buds.¹

Sammanlagt 11 fall (involverande 12 präster) är publicerade på CofE:s hemsida.² De förtecknas i tabell 4. Som framgår av tabellen är ca 75% av fallen relaterade till sexualitet och/eller äktenskapsbrott. De övriga handlar om brott mot det ekonomiska och administrativa regelverket. Det är omöjligt att veta om denna fördelning speglar alla ärenden i CofE. I så fall föreligger en påtaglig skillnad mot Svenska kyrkan där ca 45% av ärendena 200-2004 relaterade till sexualitet och/eller missbruk. Övriga handlar om ekonomiska tveksamheter (15%), regelbrott (7%), pastorala missgrepp samt bristande samarbete eller bristande ledarskap (15%). Resterande ärenden kunde inte kategoriseras.

Som framgår av tabell 4 gäller fem av fallen (nr 1, 4, 5, 7, 10) kärleksrelationer till församlingsbor. I samtliga fall har prästen avskedats och fått tidsbegränsad obehörighet, från 15 månader till 10 år. I det svenska materialet finns ett antal fall av liknande karaktär: En präst inledde ett förhållande med en gift man. Något självavårdsförhållande fanns inte. Enligt uppgifter till domkapitlet ledde förhållandet till skilsmässa för denne medan prästens äktenskap fortgick. Prästen anförde att detta var en privat angelägenhet och inte kunde hänföras till vigningslöftena. Domkapitlet godtog inte detta argument och beslöt 2002 att karaktärisera handlandet som omdömeslöst och klandervärt, men obehörigförklarade henne inte.

En annan präst inledde ett förhållande med en konfident, som blev gravid (senare missfall). Domkapitlet beslöt 2000 att klandra prästen, men inte obehörigförklara denne (en ledamot skiljaktig). Samma domkapitel

karaktäriserade en prästs förhållande med en 15-årig flicka som i viss mån stridande mot prästlöftena (oklart hur). I ett liknande fall beslöt ett annat domkapitel år 2000 att en präst som inlett en sexuell relation med en församlingsbo efter en mycket kortvarig bekantskap skulle förklaras obehörig. Två av ledamöterna var skiljaktiga. I beslutet noterades särskilt att en präst alltid bör utgå från att när människor tar kontakt sker i detta egenskapen som präst. Domkapitlet noterade: "En församlingsprästs förhållande till sina församlingsbor får inte grumlans av misstanken att uttryck från hans/hennes sida för vänlighet omsorg och omtanke i själva verket tjänar själviska syften. Prästen skall avhålla sig från att inleda sexuella förbindelser under förhållanden som är ägnade att ge intrycket av [att] prästen utnyttjat sin ställning till egen fördel". I ytterligare ett annat stift obehörigförklarades en präst sedan han under sitt tredje äktenskap inlett en sexuell relation med en annan kvinna under förespeglningar att han varit skild. I detta fall skriver domkapitlet om trohet, uppriktighet och ärlighet i äktenskapet. Det bör uppmärksammas att samtliga dessa fall beslutats innan möjligheten till erinran och prövotid införts.

Bilden av de svenska fallen är inte entydig: i några fall har beslut om obehörighet skett – i andra har resultatet blivit klander (man kan dock utgå från att erinran eller prövotid hade använts om det funnits som möjlighet vid denna tidpunkt). I CofE har alla prästerna mist sin tjänst och blivit obehörigförklarade på bestämd tid. De två präster (nr 8-9) som bröt upp från sina respektive äktenskap och "rymde" från pastoratet har fått de strängaste domarna: obehörig på livstid respektive på 12 år.

Skilda argument

Det kan noteras att argumentationen i de svenska besluten och de engelska skiljer sig åt. Den svenska bestämmelsen "i avsevärd mån skadat det anseende en präst bör ha" är relaterat till hur omvärlden uppfattar ett handlande och inte relaterat till en specifik

syn på äktenskap, moral eller etik. Med ändrade uppfattningar inom en bred allmänhet kommer gränsen för när det prästerliga anseendet skadats att flyttas.

De engelska besluten utgår i stället från en restriktiv syn på skilsmässa (i likhet med engelsk lagstiftning) och uppfattningen om prästens plikt att "at all times be diligent to frame and fashion his life and that of his family according to the doctrine of Christ" (Canons C26 i Hill, 2007). I CofE:s motsvarighet till Codex Ethicus talas vidare om "moral integrity" och "faithfulness in marriage (Guidelines for the Professional Conduct of the Clergy, 2003)". Dessa skilda utgångspunkter tycks leda till olika ställningstaganden vad avser prästens ansvar och en avsevärt strängare bedömning i CofE. Vidare bedömer de engelska kyrkliga domstolarna graden av ånger och vilja att ställa till rätta (som regel liten). Brist på ånger gör att brottet anses mer allvarligt.

Vad gäller brott mot det ekonomiska regelverket i CofE visar tabell 4 på två fall (2, 12). I ena fallet förekom administrativ oreda vilket ledde till att avgifter vid vigslar mm inte redovisades korrekt. Ärendet beslöts vara vilande under två år. I det andra fallet hade prästen under lång tid underlåtit att till stiftet redovisa avgifter vid begravning, vigslar och andra kyrkliga handlingar. Sammanlagt ansågs han undandragit ca SEK 21.000. Noteras bör att polisutredning lades ner eftersom brott inte kunde styrkas. Den kyrkliga domstolen ansåg dock det styrkt att han inte redovisat avgifter korrekt under lång tid och beslöt att obehörigförklara honom på livstid.

I dessa fall är det svårt att hitta helt lika fall i det svenska materialet. En kyrkoherde hade i samband med konfirmandundervisningens start begärt in en avgift för bland annat konfirmandfoto, tvätt av kåpor, fika med mera till sitt eget bankkonto. Vidare förvarades fondmedel kontant i ett kuvert utan kontroll och bristande intäkter vid en konsert kunde inte förklaras av prästen som var ansvarig. Brott kunde inte styrkas. Domkapitlet beslöt 2002 att klandra prästen

och församlingen köpte därefter ut honom. I ett annat stift hade en präst beställt måltider vid flera tillfällen till en grupp hon ledde. Misstankar uppkom om att hon i själva verket beställde mat och gjorde inköp till sig själv. Brott kunde inte styrkas. Församlingen avskedade henne och domkapitlet beslöt 2005 om erinran. Arbetsdomstolen beslöt att avskedandet skulle gälla. Det styrkta beloppet är sammanlagt ca 3.200.

Likvärdig bedömning

En jämförelse mellan CofE och Svenska kyrkan ger här vid handen en relativt likvärdig bedömning. I det första fallet fick den engelska prästen ett vilande ärende, som således kan tas upp igen om ytterligare klagomål inkommer, medan den svenska prästen fick en erinran. I det andra fallet är det vitt skilda summor som undandragits. I båda fallen har prästen avskedats medan den svenska prästen fått en erinran och den engelska förklarats obehörig på livstid. Med hänsyn till skillnaden i belopp kan knappast anföras att CofE:s disciplinbeslut är strängare.

Det har inte gått att hitta några svenska fall 2000-2004, som matchar ärendena nr 3, 6, 8, 9 och 11.

Avslutande diskussion

I två artiklar har jag gått igenom disciplinärenden i CofE och Svenska kyrkan. Utifrån olika teologiska ståndpunkter skiljer sig den rättsliga processen åt i de båda kyrkorna även om regelverket vad gäller vad som krävs av präster har påfallande likheter. Den engelska sekretessen har gjort det svårt att jämföra de båda kyrkorna. Dock kan konstateras att svenska präster proportionellt sett oftare blir anmälda till domkapitlet. De engelska prästerna riskerar å andra sidan i långt större grad att mista sin tjänst och bli obehörigförklarade för kortare eller längre tid. De fall som kunnat jämföras ger vid handen att framförallt i ärenden som gäller sexualitet/otrohet är de engelska besluten klart strängare. Här kan anas olika syn på sådana frågor i allmänhet i de båda kyrkorna och i respektive land. I CofE

Tabell 4. Offentliga beslut i disciplinärenden i CofE.

	Namn	Beslutsdatum	Ärende	Bedömning	Beslut
1	King	November 2007 – överklagande april 2008	Olämplig relation med gift kvinna Oklart om samlag förekommit.	Olämpligt för en präst	Obehörighet 4 år
2	Faulks	December 2007	Bristande rutiner i ekonomiska ärenden	Administrativa tillkortakommanden, inget brottsligt	Ärendet vilande i 2 år. Kan återupptagas om ytterligare klagomål inkommer
3	Robinson	Augusti 2008	Inte följt regelverket när det gäller prövning av personer engagerade i barn- och ungdomsarbetet	Har inte fullföljt skyldigheter i tjänsten; har underlåtit uppgifter som var ålagda	Erinran samt förbjuden att under 5 år befatta sig med liknande ärenden
4	Rea	September 2008	Under pågående äktenskap (under upplösning) flyttade samman med en församlingsbo och inledde en intim relation med henne	Intim och oprofessionell relation	Avsked. Obehörighet 15 månader
5	Gair	November 2008	Förälskelse i församlingsbo som söker hjälp för problem i sitt äktenskap. Sexuellt umgänge ej styrkt	Oprofessionell relation - ingen ånger	7 års obehörighet
6	Davies	November 2008	Onykter vid några gudstjänster, berättat att hennes äktenskap är en "öppen relation" och att hon är "swinger".	Olämpligt med hänsyn till prästens plikt att hålla äktenskapet högt.	12 års obehörighet
7	Okechi	December 2008	Sexuell relation med församlingsbo.	Olämpligt med hänsyn till prästens plikt att hålla äktenskapet högt	Avsked. 10 års obehörighet
8, 9	Tipp & Northern	December 2008	Präster i samma församling – flyttar ihop under pågående äktenskap. Lämnar församlingen utan meddelande om var de finns.	Båda övergivit sina pastorala skyldigheter. För präster olämpligt förhållande.	Båda avskedade. Mannen (äldre erfaren präst) obehörig på livstid. Kvinnan (med kortare erfarenhet) obehörig på 12 år.
10	Rowland	Februari 2010	Inledde kärleksförhållande med församlingsbo, anställd som administratör i församlingen	Oprofessionellt, skadat sitt äktenskap och församlingen, ingen visad ånger.	Avsked. Obehörighet 10 år.
11	Gilmore	December 2010. Överklagande April 2011	Påstridiga och ovälkomna homosexuella närmanden mot nattgäster.	Sexuellt ofredande olämpligt för en präst	Avsked. Obehörig 2 år.
12	Wray	Maj 2011	Inte redovisat intäkter från kyrkliga handlingar korrekt. Misstänkt ha undanhållit ca SEK 21.000. Polisutredning kunde inte styrka brott.	Oärlighet samt inte uppfyllt sina skyldigheter under åtminstone 14 år	Avsked. Obehörighet på livstid

sker t ex vigsel av fränskilda endast efter särskild ansökan och prövning.

Det torde vara åtskilliga nu tjänstgörande svenska präster som – om de anmälts och prövats enligt CofE:s regler – skulle ha blivit obehörigförklarade för längre tid och mist sin tjänst. En svensk präst som avser att tjänstgöra i CofE i enlighet med Borgåöverenskommelsen bör således ha i minnet de krav på trohet och plikten att stå upp för äktenskapet, som CofE ställer. Annars kan det sluta illa. Hur ett beslut i CofE om

obehörighet skulle påverka rätten att utöva prästämbetet i Svenska kyrkan är det svårt att sja om.

PER HANSSON

Professor, fd direktor vid Stiftelsen Fjellstedtska skolan, Uppsala

Referenser

Guidelines for the Professional Conduct of the Clergy. (2003). London: Church Publishing House.

Hansson, P. (2010). Clerical Misconduct in the Church of Sweden 2000-2004. *Ecclesiastical Law Journal*, 12(1), 17-32.

Hansson, P. (2012). The Clerical. Ethos. The Church of Sweden Authorities and Clerical Ethical Standards. In K. Niemelä (Ed.), *Church Work and Management in Change* (Vol. 61, pp. 76-100). Tampere: Church Research Institute.

Hill, M. (2007). *Ecclesiastical Law. Third Edition.* Oxford: Oxford University Press.

Noter

1 Eftersom så fall är publicerade har jag här tagit med även ett fall från 2011.

2 www.churchofengland.org/about-us/structure/churchlawlegis/clergydiscipline/tribunal-decisions.aspx

★ Även publicerad på hemsidan